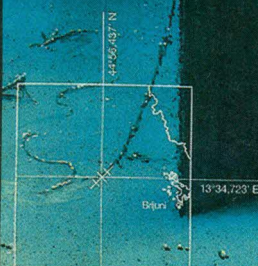

Feljton

PRVA ŽRTVA
PRVOG
SVJETSKOG
RATA

OLUPINA BRODA
Otkrivena je 1951. godine,
a od 1995. upisana je u
registar kulturnih dobara
Republike Hrvatske

OVO JE JADRANSKI TITANIC. POTONUO JE PRIJE 100 GODINA

Luksuzni putnički parobrod "Baron Gautsch" krenuo je prema Trstu. Pored Brijuna naletio je na vojnu minu. Potonuo je za sedam minuta, a utopilo se 500 ljudi

Piše **DAVOR ŠPIŠIĆ**

Snimke Povijesni i pomorski muzej Istre/Museo storico e navale dell'Istria u Puli,
Danijela Peračić/Cropix i Arhiv EPH

» **D**an je bio sunčan i sparan. More mirno, idealno za plovidbu. Ponos austrijskog Lloyda, luksuzni putnički parobrod “Baron Gautsch” sjekao je površinu mora brzinom od 17 čvorova. Moćni motori gonili su brončane propelere u besprijekornom ritmu. Dvorane i kabine kupale su se u sjaju kristalnih lusterata, srebrnog i porculanskog posuđa. Na usijanom brodu plovilo je šaroliko društvo: aktivni vojnici na dopustu, rezervisti, izbjeglice iz Crne Gore i Bosne i Hercegovine, liferanti oružja i mesa, profiteri svih vrsta, probisvjeti i avanturisti, kockari, dokoni turisti, obitelji austrougarskih oficira što su se povlačile iz razmaženih kvarnerskih ljetovališta...

MOĆNI BROD

Bila je to veličanstvena mrcina od 2069 BRT, 84,5 metara dužine, 11,64 metara širine i 7,5 metara visine. Tri parna motora pokretana naftom davala su mu 4600 konjskih snaga

Bio je 13. kolovoza 1914. Prošla su dva tjedna od izbivanja Prvog svjetskog rata, no prave razmjere katastrofe još nitko nije mogao ni naslutiti. I “Baron Gautsch” spokojno je brodio prema Trstu, svom krajnjem odredištu, gdje je trebao pristati u 18 sati. Putnici su dremuckali u kabinama, objedovali, tuširali se ledenom vodom, ljubakali... Oko 14.50 sati, šest nautičkih milja od Rovinja, između Brijuna i svjetionika Sveti Ivan na pučini, apokalipsa je počela.

ODBAČENI U ZRAK “Konobar je upravo ušao u našu kabinu i servirao nam kavu kad je strašna eksplozija uzdrmla brod. Svi smo odbačeni u zrak, a pladanj sa servisom za kavu u visokom je luku tresnuo na zemlju”, svojedobno je svjedočila Carmen Rubini-Suttora, kućanica s Lošinja, posljednja preživjela s ukletog broda. Žena koja je u svojim plavim očima zauvijek

SVJEDOČENJE PREŽIVJELE

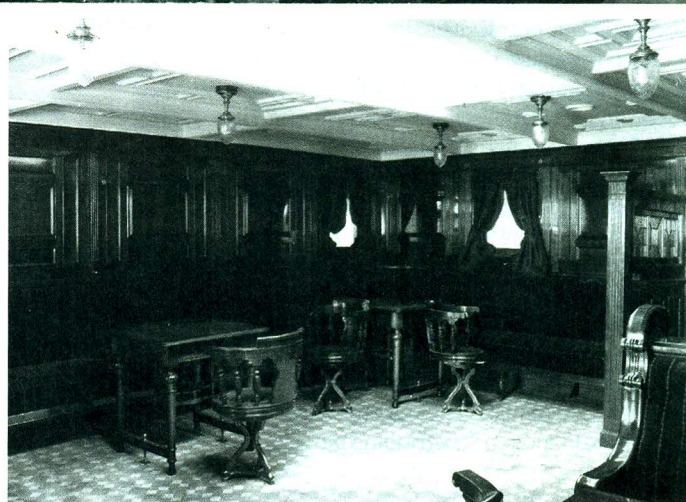
Konobar je ušao u kabinu i servirao nam kavu, kad je strašna eksplozija uzdrmla brod. Svi smo odjednom odletjeli u zrak...

zapamtila zov dubina, u vrijeme katastrofe bila je devetogodišnja curica. U paklu tonućeg broda izgubila je majku, brata i sestru. Žilava Carmen nadživjela je i stotu, desetljećima se tjeskobeći u memorijama kaosa: “Bježali smo iz kabine na palubu. Vidjela sam kapetana u donjem rublju kako pokušava organizirati operaciju spašavanja. Majka je mladeg brata nosila na rukama. Posljednji put sam ih vidjela na velikom spiralnom stepeništu koje je vodilo na glavnu palubu...” Paradni kolonijalni stroj bečkog Imperija naletio je na ono što vojna teorija zove “friendly fire” - na podvodnu minu, jednu od mnoštva gusto položenih iz ruku pedantnih austrijskih минера. Potonuo je za sedam minuta, odnijevši na dno slavu habsburške krepave krune. I preko pet stotina života, mahom civilnih žrtava.

KRVAVA KLAONICA “Gotovo je nemoguće pronaći bolji simbol pada jednog carstva. Ovo je priča o austrougarskom Titanicu. Priča koja se podudara s početkom Prvog svjetskog rata, a još nije okončana”, tvrdi Herwig Strauss, poznati austrijski istraživač morskih dubina i fotograf, čovjek koji potpisuje neke od najspektakularnijih snimki “Baronove” olupine na kraju 40-metarskog ambisa ispod rovinjskog arhipelaga.

Strauss je u pravu. Iako je u kasnijim fazama rata (posebice 1918., kada su zabilježena potapljanja brodova “Bregenz”, “Linzi”, “Euterpe”) u ratnim operacijama na Jadranu bilo havarija s više žrtava, civilnih i vojnih; tragedija “Barona Gautscha” na samom startu krvave klaonice ima specifičnu težinu. Ostala je mitski zapamćena kao mučni početak. Ne samo početak kraja imperijalnog doba nego i kao očajnička brodska sirena na ulazu u razdoblje permanentne destrukcije. Dugi mračni tjesnac u kojem se čovječanstvo mrcvari već cijelo jedno stoljeće.

Osim toga, ima još jedan razlog zašto urbana legenda o avetinskom brodu i dalje živi. Martirij “Barona Gautscha” pravi je postviktorski triler, kontroverzan i zapetljan, s nizom do danas neotkrivenih pitanja. Igra detekcije koja bi trebala dati odgovore o uzrocima i odgovornima za nesreću, još traje. Tama da se sjate stotine najboljih CSI-jevaca svih vremena i forsiraju podmorski desant na “Baronove” ostatke, ništa od toga. I dalje će ostati grobna tajna zašto se kobnog dana, dok je brod prolazio uz opasna minirana područja (o čemu je zapovjedništvo broda imalo potrebna saznanja), kapetan Paul Win-

ter s tajanstvenom damom povukao u svoju kabinu. Dalje, zašto se indolentnom prvom časniku palube Josefu Luppisu (rodnom s Pelješca, potomak Giovannija Biagija Luppisa - izumitelja prototipa torpeda) tako strašno žurilo u salon 1. klase, na ručak s nekim uvažanim gostima te je zapovjedno mjesto napustio u 13.45 sati, petnaest minuta prije isteka svoje smjene? Ne obavijestivši o tome kapetana. Komandni most je, dakle, bio četvrt sata bez nadzora odgovornog oficira, sve dok u 14 sati na smjenu nije došao drugi časnik palube Giuseppe Tenze.

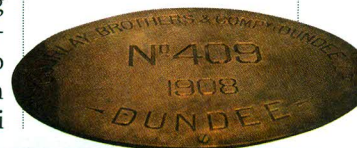
Pitanjima tu nije kraj. Što je nagnalo Tenze da usmjeri brod preblizu obali, iako je znao da mora držati kurs zapadnije, 15 milja od obale? Upravo je Tenze nekoliko dana prije nesreće bio na sastanku u Trstu, u lokalnom zapovjedništvu pomorskog sektora, gdje su časnici brižani o rutama kojih se treba držati zbog posijanih mina. Kako je riječ o vojnoj tajni, informacije nisu smjele

biti u pismenom obliku, ali ih je Tenze uredno referirao svom pretpostavljenom, a ovaj je izdao nalog prvom časniku da izradi kurs. Okej, ako su Winteru i Luppisu strateške smrtonosne rute na jedno uho ušle, a na drugo izašle, zašto je nesretnom Tenzeu prestao zvoniti alarm u glavi?

DIVERZIJA Dok je šokirana posada ratnog broda minopolagača "Basilisk" (koja je upravo posijala novu rundu mina u pulskom akvatoriju) slala glasne i jasne signale zastavama i brodskim sirenama o pogibelji (podsjetimo, uvjeti plovidbe bili su savršeni), zašto je Tenze ipak pustio lađu neka ide ravno u pakao? Je li se uspaničio ili ga je netko spriječio u djelovanju? Je li na brodu došlo do diverzije? Je li "Baron Gautsch" bio meta terorističkog čina kakvog očajnika? Ili dio suludog pokusa austrijskih vojnih vlasti? Koliko god se čini da sad putujemo po rubu "Zone sumraka", milijardu je tih nesnosnih upitnika što se roje u ovom mutnom slučaju, a duhovi

UNUTRAŠNOST

Fotografije palube i salona (gore) nalaze se danas i u Povijesnom i pomorskom muzeju Istre/Museo storico e navale dell'Istria, u kojem je upravo otvorena izložba o potonoću broda "Baron Gautsch" (dolje)

» žrtava nikada se neće smiriti. Giuseppe Tenze jedini je iz zapovjednog lanca zajedno s brodom otišao u smrt. Neki izvori čak navode da je nakon nekoliko dana na obali kod Pule pronađeno Tenzeovo truplo s rupom od metka u glavi. Taj podatak ostao je plutati između fakta i legende. U svakom slučaju, na njega je post-mortem prebačena i sva krivnja. Ni Paul Winter ni Josef Luppis nisu nikad odgovarali za nesreću i umorstva iz nehata, čak su poslije rata i raspada Monarhije tranzicijski nastavili službovati u tršćanskom Lloydju za nove talijanske vlasnike.

OBITELJI POGINULIH Dok je trajao rat, austrijskim vojnim vlastima nikako nije odgovaralo da se razvije sudski proces u kojem su žrtve civili, činili su sve da se istraga razvodni. Ministarstvo trgovine teoretski je odobrilo 200.000 tadašnjih kruna odštete obiteljima poginulih, no otezalo se s isplatom. Rat je završio, Austro-Ugarska je otišla u ropotarnicu povijesti. Tek nakon rata, nastavljene su privatne tužbe protiv austrijskog Lloydja od strane rodbine za naknadu štete, ali bujaća inflacija obezvređivala je svaku postavljenu cifru.

U nemirima u Beču 1925. spaljena je Palaca pravde i uništena cjelokupna dokumentacija i o ovom slučaju. Nacisti su u pogromima Židova 1939. likvidirali odvjetnika oštećenih, dr. Schapira, tako da su glavni dosjei o propasti "Barona Gautscha" zauvijek nestali u limbu vremena. O strastvenom povjesničaru hobistu, kolekcionarju i bivšem pomorcju Sergiju Gobbo iz Novigrada i njegovoj impresivnoj privatnoj zbirci austro-ugarskih mornaričkih vojnih memorabilija, Globus je pisao prije dvije godine. U njegovoj kolekciji postoji nešto uporabnih predmeta kojima je austrijski Lloyd tipski opremao svoje putničke brodove.

Gobbo posjeduje i primjerak podvodne mine iz klase onih koje su "Barona Gautscha" deklasirale među otpad. Na moje pitanje jesu li se možda austrijski časnici frajerisali i igrali playboye poput svojeg kolege iz budućnosti, kapetana Costa Concordije, Gobbo odgovara: "Ne bih to tako uspoređio. Ja sam dosta plovio, i znate, u onoj situaciji je teško reći što je bilo. Austrijanci su postavljali mine jer su očekivali da će tu doći Francuzi, i Talijani kasnije. 'Baron Gautsch' je možda skrenuo za pola milje, desilo bi se to svakome, na početku pola milje, a na kraju ti je to tri milje odmah, i udario je u tu minu, unatoč svim upozorenjima. Nije to kao Francesco Schettino s Concordije koji

IZLOŠCI IZ MUZEJA

Najveći dio izložbe čine predmeti koji su izronjeni - umivaonik, pisoar, brodski prozor, cijev za komunikaciju, slavina, brava... (dolje i desno)

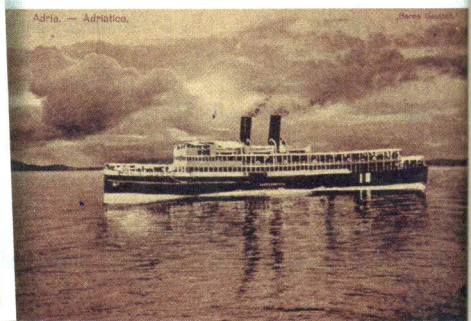
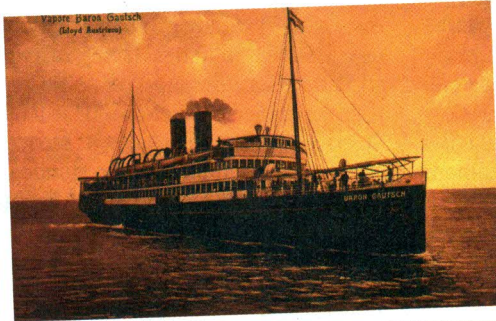
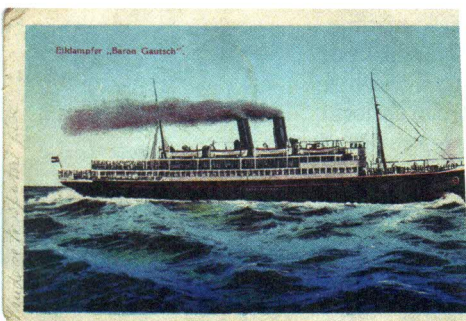

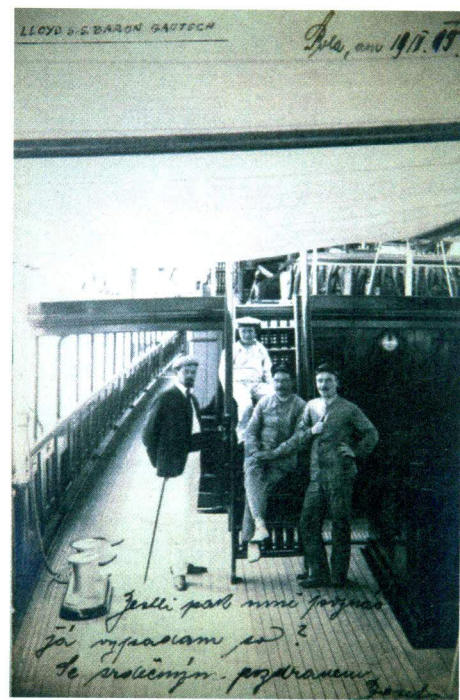
se htio praviti frajer i pozdraviti svog prijatelja i zabravio na onaj prokleti kamen. «Baron Gautsch» je bila čista nepažnja.“

Međutim, Gobbo veli da ga nešto drugo iritira, a to je naše prebrzo zaboravljanje pravih povijesnih lekcija, a zadovoljavanje mitovima: "I ovo je slučaj brzog zaborava naše kompletne povijesti. «Baron Gautsch» je jedan od tisuću bitnih događaja koje smo zgurali pod tepih, umjesto da imamo jasnu sliku ako govorimo o Prvom svjetskom ratu na moru. Kakav je bio, imao je svoj početak, odvijanje i kraj. Svatko u narodu ima neke svoje predodžbe i tako se stvaraju mitovi. Nemamo jasnu sliku što je bio Prvi svjetski rat kao što, recimo, Česi imaju. Jer, to kod njih nikad nije bilo izbrisano iz povijesti. Kod Talijana se maksimalno blefiralo, oni su na kraju ispalili pobjednici, a da nije bilo Amerikanaca ne bi se nitko spasio.“

NOVI PAROBRODI Zvonimir Freivogel, publicist i zaljubljenik u pomorsku povijest (inače stomatolog po struci, nastanjen u Coburgu, u Njemačkoj), Gobbov je stalni marljivi suradnik. On baš i ne šteti časnički kor "Barona Gautscha" pa bez zadržke veli: "Bila je riječ o šlamperaju, što vlasti, što voditelja broda. Znalo se da je počeo rat, trebalo se znati da se polažu minska polja pred Pulom, a brodski časnici su bili informirani da se polažu minska polja, ali, radi vojne tajne, nisu dobili zemljovide s položajima, nego im se samo otprilike reklo gdje će to biti. Znači, potpuna nekoordinacija i ljudska glupost. Kao i u brojnim drugim situacijama, kad se poslije traže «odgovorni za urotu» i slično, poput tragedije u Pearl Harboru, čisti šlamperaj, ili II. rujna, potpuni promašaj agenata CIA-e i svih drugih, koji takvo nešto «nisu očekivali», premda su sami školovali teroriste, ali za druge ciljeve.“

PITANJA BEZ ODGOVORA
Dok je brod prolazio pored mina,
kapetan se povukao u kabinu
s tajanstvenom damom, a prvi
časnik palube žurio je na ručak?!

U tom smislu, Freivogel ističe da je tragedija "Barona Gautscha" upravo simptomatska za ulazak svih država u rat, koje su, kako je to opisao australski povjesničar Christopher Clarke ("The Sleepwalkers: How Europe Went to War in 1914") srljale u globalnu propast poput mjesečara. "A Austro-Ugarska je bila jedan od najvećih mjesečara", kaže Freivogel.

Priča usponu i padu "Barona Gautscha" počela je u eri ekspanzije parnih brodova početkom 20. stoljeća. Ekonomski i strateški značaj jadranskih luka Austro-Ugarske ubrzano je rastao, tako da je moćni austrijski Lloyd naručio tri nova parobroda ("Baron Gautsch", "Prinz Hohenlohe" i "Baron Bruck") porinuta 1908. "Gautsch" i "Hohenlohe" izgrađeni su u škotskom brodogradilištu Gourlay Brothers & Co. Ltd. u Dundeeju, a "Bruck" je izgrađen u Trstu. Prvi i najnašniji od nove parobrodске trojke, "Baron Gautsch" porinut je 3. svibnja 1908. Ime je dobio prema barunu Paulu Gautschu von Frankenthurnu, koji je na kraju 19. stoljeća bio ministar obrazovanja (ozloglašen po zatiranju slavenskih jezika u monarhiji), kasnije premijer i ministar unutarnjih poslova Austro-Ugarskog Carstva.

Bila je to veličanstvena mrcina od 2069 BRT, 84,5 metara dužine, 11,64 metra širine i 7,5 metara visine. Imao je kapacitet za 35-70 članova posade (ovisno o sezoni) i 300 putnika. Tri parna motora pokretana naftom davala su mu 4600 konjskih snaga. Posve novi koncept trostrukih motora doveo je do izvedbene greške pa je škotska kompanija isporučila brod sa slabijim motorima. Nakon reklamacije, dorade su (u mjesec i pol dana) isporučitelji izvršili u Trstu, no gaf je bio koban po Gourlay Brothers i odveo ih u bankrot. Šest godina je "Baron Gautsch" redovno saobraćao na putničkoj liniji Trst-Kotor-Trst. Dan uoči izbijanja ve-

KAPACITET

"Baron Gautsch" mogao je primiti 35 do 70 članova posade, ovisno o sezoni, i 300 putnika. Šest godina je redovito putovao na liniji Trst-Kotor-Trst (gore)

RAZGLEDNICE

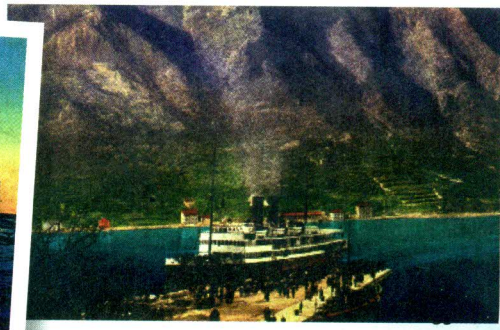
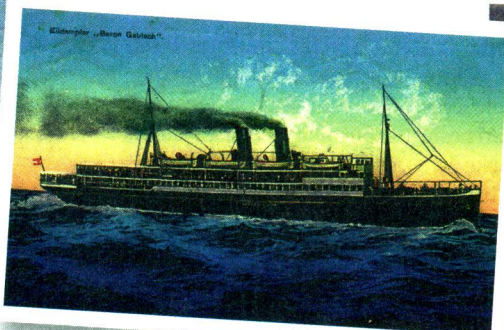
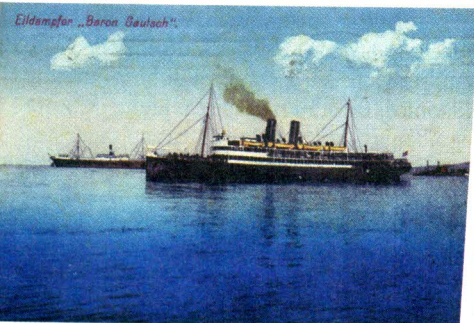
"Baron Gautsch" bio je ponos austrijskog Lloyda koji ga je naručio i najmoćniji brod u novoj floti parobroda, pa je krasio brojne razglednice

likog rata, 27. srpnja 1914., rekviriran je za potrebe austro-ugarske ratne mornarice. U četiri misije prijevoza trupa do Kotora (radi pojačanja prema južnim bokovima otvarajućeg bojišta), brod je preplovio 1810 nautičkih milja i preveo 2855 osoba. Lloydu je vraćen 11. kolovoza 1914.

MINE U LEPEZAMA Na posljednje putovanje isplovio je 12. kolovoza iz Kotora. Prekrčan putnicima, daleko više od kapaciteta. Uz članove posade, prema posljednjim saznanjima, sveukupno je na brodu bilo 529 duša - točan broj je teško utvrditi, jer se vojnici i djeca do 10 godina nisu popisivali. Sljedećeg dana, uz sat vremena zakašnjenja, iz Velog Lošinja je isplovio u 11 sati, nastojeći nadoknaditi izgubljeno. Časnici stroja gonili su posadu u strojarnici kao mahnuti.

Nakon što se mimošao s bratskim brodom "Prinzom Hohenloheom" koji je iz Pule plovio na jug, "Baron Gautsch" je nastavio kao opčinjen prema valovima smrti. Toga jutra minipolagač "Basilisk" započeo je raspoređivati mine u obliku lepeza. Trebao je položiti deset takvih lepeza. Kad se s juga ukazao "Baron Gautsch" mineri su bili negdje u pola posla. Šaljući alarme, s palube "Basiliska" su užasnuto promatrali kako im blaženi putnici domahuju, očigledno oduševljeni pojavom ratnog broda!

Kad je mina eksplodirala, u nastali krater voda je prebrzo nadirala. Brod se naginjao na lijevi bok tolikom brzinom da se čamci za spašavanje na desnoj strani nisu uopće mogli otpetljati s nosača. Od osam evakuacijskih čamaca na brodu, jednog su samo uspješli spustiti u more. Zavladalo je rasulo, i među putnicima i posadom. Preživjeli su kasnije tvrdili da se posada nije odveć brinula za pomorsku etiku, što možda i dokazuje podatak da je posada gotovo u cijelosti spašena. Svjedoci kažu da su se grčevito borili za pojaseve za spašavanje

MJESTO OLUPINE BRODA
"BARUN GAUTSCH"

NEMILOSRDNA POSADA

Grčevito su se borili za pojaseve za spašavanje, gazeći preko žena i djece. Mnogi su se udavili jer se ulje lijepilo za oči, usta, kosu...

(i prije havarije, u trećem razredu su ih oduzeli siromašnim putnicima), gazeći preko žena i djece. U panici mnogi skaču u dubinu i utapaju se. Od rasutog mazuta stvorene su plutajuće mrlje. Ako nisu umirali u ognju goruće nafte, mnogi su se udavili jer se ulje lijepilo za oči, usta, kose, vuklo na dno...

RATNA HISTERIJA "Basilisk" i razarači "Csepel", "Triglav" i "Balaton" koji su pohitali u pomoć iz Pule, uspjeli su spasiti 190 osoba. Čak 339 ih je izgubilo živote u jednoj od najcrnijih civilnih tragedija u prologu ratne hysterije. "Čitajući arhivske izvore i novinske listove toga vremena tijekom istraživanja prvo što se nametnulo bila je rekonstrukcija liste posade i putnika koja se nalazila na brodu i to što se ustvari dogodilo. U literaturi se do sada spominjao puno manji broj žrtava. To daje puno veći naglasak na samu tragediju budući da su to većinom bile civilne žrtve i samim time prve žrtve Prvog svjetskog rata, a u literaturi se nedovoljno spominju", kaže Katarina Pocić, kustosica Povijesnog i pomorskog muzeja Istre/Museo storico e navale dell'Istria u Puli, autorica izložbe "Baron Gautsch - prva žrtva Prvog svjetskog rata u Istri (1914.-2014.)."

Kao prilog širem obilježavanju 100. obljetnice ove tragedije i samog velikog rata, na recentnoj izložbi u pulskom Kaštelu (12. kolovoza 2014. - 31. ožujka 2015.) bit će prikazano III predmeta iz fundusa muzeja. U uvodnom dijelu izložbe su predmeti ondanšnjeg marketinga, paradnih memorabilija, oružja i opreme: reklamni plakat austrijskog Lloyda, austro-ugarska zastava trgovačke mornarice, ukrasna zastava austrijskog Lloyda, časnička uniforma, kapa i bodež pripadnika austrijskog Lloyda. Najveći dio izložbe čine predmeti iz fundusa Zbirke pomorstva i brodogradnje koji su izronjeni s olupine broda tijekom istraživanja zaštićenog podmorskog lokaliteta Baron Gautsch: brodski dijelovi (umivaonik, pisoar, cijev za komunikaciju, brodski prozor, vratašca sefa, dijelovi rukohvata, slavina, brava s rukohvatom...) i brodski inventar: feral, označna ploča s godinom izgradnje broda, tanjuri, posude, pribor za jelo, čaše, boce, ventilator, svijećnjak... Od intimnih stvari nesretnih putnika moći će se vidjeti kopča s torbice neke dame, češljik nepoznatog bonvivana koji je možda baš udvarao kakvoj ljepotici dok mu je smrtna ura ubrzano otkucavala...

Kustosica Pocić ističe da su eksponati odabrani na

način da prikažu raznolikost materijala, da svaki priča svoju priču, uklapajući se u konačni mozaik "Gautschove" propasti. Pretpostavlja da će posjetiteljima sigurno biti najatraktivniji dobro očuvan brodski feral, ili komunikacijska cijev, pisoar, kao i dio papirnato broskog registra putnika. "Registar će nam nakon restauracije možda otkriti sasvim novu priču o identitetu putnika i dragocjenostima koje su se nalazile na brodu u vrijeme potonuća", kaže ona, sa zadovoljstvom ističući da će biti predstavljena i dva predmeta iz ostavštine obitelji žigosanog časnika Giuseppea Tenze - njegova osobna epoleta i list *L'illustrazione Popolare* izdan nakon tragedije. "Trup je dobro očuvan, a na sredini lijeve strane broda u visini vodne linije zjapi rupa veličine oko 2 x 2 metra koju je prouzročila eksplozija mine. Na pramcu broda je sidreno vitlo a oba sidra su na svojim mjestima. Oko broda, sve do razine bivše vodne linije, debele su naslage mrtvih školjaka koje su tijekom osam desetljeća rasle na podrtini i zatim padale na dno. Nadgrade broda dostupno je i manje iskusnim ronjocima. Budući da su drveni dijelovi paluba uglavnom istrunuli, danje svjetlo omogućuje dobru vidljivost na gornjim palubama i prostorima gdje su bili saloni i blagovaonice za putnike. Stakla sa prozora odavna su ispala iz okvira, a sohe čamaca za spašavanje na lijevoj strani broda i danas su iskrenute prema boku, svjedočeći o borbi posade i putnika da napuste tonući brod. Prednji dimnjak propao je u unutrašnjost broda i leži koso iznad kotlovnog prostora. U okolici broda mogu se susresti razne vrste riba, od velikih jata sitnijih riba do većih primjeraka tuna. U unutrašnjosti broda često se može susresti i velikog ugora...", detaljno je olupinu opisao Danijel Frka, naš poznati ronilac i podvodni fotograf, uz Jasena Mesića autor monografije "Blago Jadrana".

TAJNE JADRANA Na "posmrtno ostatke" broda (na lokaciji 44° 56' 25" N, 13° 34' 40" E) prvi je nabasao talijanski ronilac Giacomo Stocca 1951. godine. Tvrтка Brodospas olupinu je službeno locirala 1958., a 1975. godine je prvi put snimljena za TV-emisiju Marija Saletta "Tajne Jadrana". Do 1995. trajala su lešinarena po broskom skeletu, a tržište antikviteta u Beču i Trstu uredno je opskrbljivano kristalnim čašama, srebrnim escajgom, zlatnim urama... Rješenjem Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 1995. "Baron Gautsch" je zaštićen i upisan u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. A nizu bizarnosti kojima obiluje dosje "Gautsch" pridružila se i notorna hrvatska verzija Wikipedije. Tamo se može pročitati dio iz "Doživljaja" autora Ante Pavelića, poznatog odvjetnika, diktatora, liferanta ljudskog mesa za klaonice, fašista i nadripisca. Elem, dr. Ante je nakon stradanja "Gautscha" tronuto zapisao u svoj dnevnik: "Djeca su se uglavnom sva potopila. Ta su jedna djeca bila, čini se, prve žrtve Prvog svjetskoga rata". Poglavlje osjećaj za nevinu dječicu zaista je imao oscilacija.

POTONUĆE

Olupina broda nalazi se na lokaciji 44° 56' 25" N, 13° 34' 40" E. To je jedno od omiljenih mjesta za ronioce, a brojne fotografije olupine snimio je Danijel Frka (gore)

